

Nr 284.

Godkänd av första kammaren den 6 juni 1941.

Godkänd av andra kammaren den 6 juni 1941.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1941/42 till folk- och småskoleseminarier m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 129.)

Till Konungen.

I propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1941/42 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkterna 130 och 138 av den propositionen bilagda utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1941) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1941/42

dels till Folkskoleseminarier: Avlöningar ett förslagsanslag av 2,330,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Omkostnader ett förslagsanslag av 235,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 40,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Avlöningar ett förslagsanslag av 500,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Omkostnader ett förslagsanslag av 55,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 5,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Stipendier ett anslag av 13,500 kronor;

dels ock till Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter ett förslagsanslag av 105,000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i nämnda statsverksproposition under kapitalbudgeten (punkten 6 av det vid propositionen såsom bilaga 4 fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikären den för den 3 januari 1941) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde värda riksdagen förelagd, till studielånefonden beräkna för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 21 mars 1941 dagtecknad proposition, nr 177, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikären för samma dag, föreslagit riksdagen att

1. ur personalförteckningen för folkskoleseminarierna utesluta dels en av de under rubriken Tjänstemän å ordinarie stat upptagna lärarna i trädgårdsskötsel vid enkelseminarium i lönegraden A 14, dels ock den under rubriken Tjänstemän å övergångsstat upptagne läraren i manlig slöjd i lönegraden A 18;

2. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42;

3. till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 2,190,000 kronor;

4. till Folkskoleseminarierna: Omkostnader för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 240,000 kronor;

5. till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 40,000 kronor;

6. i personalförteckningen för småskoleseminarierna minska antalet ämneslärare på övergångsstat med en till 6;

7. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42;

8. till Småskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 457,600 kronor;

9. till Småskoleseminarierna: Omkostnader för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 57,400 kronor;

10. till Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 7,000 kronor;

11. till Fortbildningskurser för folk- och småskollärare för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 30,000 kronor;

12. till Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 120,500 kronor;

13. bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikären den 21 mars 1941 anförts, meddela bestämmelser rörande studielån för elever vid folk- och småskoleseminarier;

14. till Studielånefonden för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehåft

dels de två likalydande motionerna I: 206 och II: 277, vari hemställts,

1:o) att för läsåret 1941/42 en kompensation med två tredjedelar av löneminskningen må beredas de ordinarie övningslärare vid folk- och småskoleseminarierna, som få sina tjänstgöringstimmar minskade genom den begränsade elevintagningen och som icke kunna få fyllnadstjänstgöring vid vederbörande seminarium eller vid annan läroanstalt, samt att till grund för beräkningen av löneminskningen må läggas det högsta antal veckotimmar, som läraren visat sig ha undervisat vid seminariet under något av läsåren 1938/39—1940/41, och

2:o) att hos Kungl. Maj:t måtte göras hemställan om snar utredning rörande övningslärarnas avlöningsförhållanden, varvid särskilt bör undersökas, huru avlöningen må kunna göras mindre beroende än nu av växlingarna i tjänstgöringens omfattning;

dels ock de två likalydande motionerna I: 217 och II: 290, vari hemställts, att riksdagen med anledning av propositionen nr 177 och i överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag måtte besluta att till Fortbildningskurser för folk och småskollärare för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 71,300 kronor.

I. Förslagsanslaget till Folkskoleseminarierna: Avlöningar.

a) Seminarieorganisationen.

I likhet med departementschefen vill riksdagen framhålla, att staten genom att tillhandahålla seminarieutbildning för aspiranter på lärarbanan icke beträffande dem iklätt sig någon garanti i fråga om deras utkomstmöjligheter på denna bana. Med hänsyn till rationaliseringsåtgärderna inom folkskoleväsendet under nästa budgetår synes det emellertid befogat att i allmänhet undvika intagning av elever vid folkskoleseminarierna. På av departementschefen anförda skäl — vilka riksdagen funnit övertygande — finner riksdagen sig likväl böra medgiva, att elever må intagas höstterminen 1941 i första klassen vid folkskoleseminariet i Luleå.

Vad departementschefen i övrigt i detta sammanhang anført och föreslagit har icke föranlett någon erinran från riksdagens sida.

b) Seminarielärarnas tjänstgöring under läsåret 1941/42.

Såsom departementschefen framhållit måste det nuvarande systemet för avlöning av övningslärare vara ägnat att framkalla obilliga konsekvenser vid en sammankrympning av skolororganisationen med därav följande begränsning av tjänstgöringen för dessa lärare. Riksdagen är ense med departementschefen därom, att de övningslärare vid folk- och småskoleseminarierna, som lida löneminskning på grund av den begränsade elevintagningen

vid dessa läroanstalter, synas böra komma i åtnjutande av lönekompensation. Riksdagen kan däremot icke finna de av statskontoret angivna och av departementschefen tillstyrkta riktlinjerna för denna kompensation innebära en tillfredsställande lösning av denna fråga. I likhet med skolöverstyrelsen och allmänna lönenämnden och i anslutning till vad i motionerna I: 206 och II: 277 yrkats anser riksdagen, att den ifrågasatta lönekompensationen bör avvägas enligt de grunder, som kommit till uttryck i kungörelsen 1936: 442 och vunno tillämpning år 1936 efter seminariernas omorganisation. Skolöverstyrelsen torde böra bemyndigas att efter prövning av förhållandena i varje särskilt fall meddela beslut om tillerkännande av lönekompensation, varvid de av riksdagen sålunda angivna riktlinjerna synas böra tjäna till huvudsaklig ledning.

Allmänna lönenämnden har funnit angeläget, att övningslärarna beredes en mera tryggad ställning och att i detta syfte en utredning borde komma till stånd. I motionerna I: 206 och II: 277 har framställts förslag om hemställan hos Kungl. Maj:t om utredning i ämnet. Departementschefen har för sin del icke ansett sig böra ingå på frågan om en revision av nuvarande lönesystem för övningslärarna. Enligt riksdagens mening torde det vara befogat, att ifrågavarande spörsmål göres till föremål för utredning, och riksdagen utgår ifrån, att Kungl. Maj:t tager denna fråga under närmare omprövning.

Departementschefens förslag under denna punkt har i övrigt icke givit riksdagen anledning till erinran.

c) Anslagsberäkningar.

Riksdagen får erinra, att innevarande års riksdag (skrivelse nr 196) beslutat, att föreståndararvodet vid provårsläroverk skulle bibehållas vid hittills utgående belopp, arvoden till ordinarie och extra ordinarie lärare vid nämnda läroanstalter utgå med 300 kronor och handledararvoden utgöra för enterminkandidat 200 kronor för termin och för tvåterminkandidat 100 kronor för termin. Vid provårsseminarierna torde ifrågavarande ersättningar böra utgå efter enahanda grunder, vilket medför en kostnadsökning i förhållande till Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag med 2,500 kronor. Delposten till särskilda arvoden vid provårsseminarier har alltså för nästa budgetår uppförts med $(13,000 + 2,500 =) 15,500$ kronor.

I övrigt hava de verkställda anslagsberäkningarna icke givit riksdagen anledning till erinran.

2. Anslagen till omkostnader samt till materiel, böcker m. m. vid folkskoleseminarierna.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hava icke givit riksdagen anledning till erinran.

3. Förslagsanslaget till Småskoleseminarierna: Avlöningar.

a) Seminarieorganisationen.

Riksdagen anser i likhet med departementschefen önskvärt att en närmare utredning verkställas av skolöverstyrelsen beträffande de besparingar, som kunna ernås genom en förenkling av den nuvarande småskoleseminarieorganisationen, så att denna fråga kan komma under bedömning i samband med anslagsberäkningarna för budgetåret 1942/43. Med anledning av den av departementschefen omförmälda skrivelsen från fångvårdsstyrelsen den 11 mars 1941 anser riksdagen sig böra framhålla, att därest skolöverstyrelsen vid berörda utredning skulle komma till den uppfattningen att småskoleseminariet i Växjö borde nedläggas, undersökning i första hand syntes böra verkställas, huruvida icke seminariets byggnader med tillhörande trädgårdsområde borde disponeras för något annat undervisningsändamål.

Riksdagen, som bifaller departementschefens förslag att elever icke intagas vid något av småskoleseminarierna under läsåret 1941/42 samt att den nuvarande seminarieorganisationen tills vidare uppehålls på sätt hittills skett, har icke heller i övrigt något att erinra mot vad departementschefen under denna punkt anfört och föreslagit.

b) Anslagsberäkningar.

Emot de verkställda anslagsberäkningarna har riksdagen icke funnit något att invända. Med hänsyn till vad skolöverstyrelsen upplyst har i personalförteckningen vidtagits den ändringen att antalet ämneslärare på övergångsstat minskats med två till fem.

4. Anslagen till omkostnader och till materiel, böcker m. m. vid småskoleseminarierna.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om anslag till förevarande ändamål har icke givit riksdagen anledning till erinran.

5. Reservationsanslag till fortbildningskurser för folk- och småskollärare.

Folkskolans besparingssakkunniga hava beräknat att omkring 200 skolor skulle komma att förändras från B 1- till B 2-form och omkring 300 skolor från B 2- till B 3-form. Skolöverstyrelsen har framhållit, att bland de svårigheter, som mötte särskilt läraren i en B 3-skola, torde böra nämnas den första läsundervisningen i småskolan, vilken måste te sig som ett syn-

nerligen vanskligt problem för en äldre lärare, som tidigare aldrig sysslat därmed. Enligt riksdagens mening synes detta problem så vitt möjligt i första hand böra lösas på så sätt, att härför lämpliga folkskollärarinnor inom vederbörande distrikt överflyttas till B 3-skolor. För de äldre manliga och kvinnliga folkskollärare, som sakna erfarenhet beträffande undervisning i dylika skolor, torde särskilda utbildningskurser givetvis vara av värde. För att dessa kurser emellertid skola kunna giva fullt utbyte torde desamma böra läggas icke enbart som sommarkurser utan även omfatta viss del av terminen, varigenom möjlighet beredes kursdeltagarna till auskultationer, undervisningsövningar och studiebesök. Riksdagen har därför ansett att vårterminen 1942 böra anordnas förslagsvis fem kurser för folkskollärare, omfattande tio à tolv veckor. Anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor anser riksdagen för närvarande icke böra ifrågakomma. Den av departementschefen angivna kostnadsramen, 30,000 kronor, torde giva utrymme för ovannämnda kursers anordnande och eventuellt även för dessa kursers utsträckande till viss tid av ferierna. Riksdagen har icke förbisett, att den ståndpunkt riksdagen sålunda intagit kommer att medföra vissa ökade kostnader i form av avlöning till vikarier för de i kurserna deltagande tjänstlediga lärarna, vilka under denna tid torde böra åtnjuta oavkortad lön. Då riksdagen emellertid ansett fortbildningskursernas ändamål i hög grad komma att främjas genom den av riksdagen angivna anordningen, finner riksdagen ifrågavarande merkostnad befogad och tillräddig. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser i ämnet och härvid även till prövning upptaga frågan var kurserna lämpligen böra förläggas.

6. Förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.

Departementschefens ifrågavarande förslag har icke givit riksdagen anledning till erinran, varför riksdagen bifaller detsamma.

7. Reservationsanslaget till studielånefonden.

Riksdagen har ansett sig böra bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Under åberopande av vad i det föregående anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

1. ur personalförteckningen för folkskoleseminarierna uteslutit dels en av de under rubriken Tjänstemän å ordinarie stat upptagna lärarna i trädgårds-skötsel vid enkelseminarium i lönegraden A 14, dels ock den under rubriken Tjänstemän å övergångsstat upptagne läraren i manlig slöjd i lönegraden A 18;

2. godkänt följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> . . .	kronor	1,672,500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarieläkare	kronor	9,100
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier	»	7,000
c. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	»	5,500
d. Särskilda arvoden vid provårsseminarier	»	15,500
e. Tilläggsarvoden åt lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurserna för utbildande av kyrkomusiker, <i>förslagsvis</i>	»	5,600
	kronor	42,700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	177,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	300,300
	<u>Summa</u>	<u>kronor 2,192,500;</u>

3. till *Folkskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1941/42 anvisat ett *förslagsanslag* av 2,192,500 kronor;

4. till *Folkskoleseminarierna*: *Omkostnader* för budgetåret 1941/42 anvisat ett *förslagsanslag* av 240,000 kronor;

5. till *Folkskoleseminarierna*: *Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1941/42 anvisat ett *reservationsanslag* av 40,000 kronor;

6. i personalförteckningen för småskoleseminarierna minskat antalet ämneslärare på övergångsstat med två till 5;

7. godkänt följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> . . .	kronor	335,400
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarieläkare	kronor	2,150
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier	»	2,200
c. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	»	1,100

d. Tilläggsarvoden åt lärare i trädgårds- skötsel	kronor 1,050	
e. Arvode åt ett biträde för matlag- ningen vid seminariet i Lycksele.	» 1,300	kronor 7,800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, för- slagsvis	»	54,400
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	60,000
		<u>Summa kronor 457,600;</u>

8. till *Småskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1941/42 anvisat ett *förslagsanslag* av 457,600 kronor;

9. till *Småskoleseminarierna*: *Omkostnader* för budgetåret 1941/42 anvisat ett *förslagsanslag* av 57,400 kronor;

10. till *Småskoleseminarierna*: *Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1941/42 anvisat ett *reservationsanslag* av 7,000 kronor;

11. till *Fortbildningskurser för folk- och småskollärare* för budgetåret 1941/42 anvisat ett *reservationsanslag* av 30,000 kronor;

12. till *Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.* för budgetåret 1941/42 anvisat ett *förslagsanslag* av 120,500 kronor;

13. bemyndigat Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 21 mars 1941 anförts, meddela bestämmelser rörande studielån för elever vid folk- och småskoleseminarier;

14. till *Studielånefonden* för budgetåret 1941/42 anvisat ett *reservationsanslag* av 200,000 kronor.

Stockholm den 6 juni 1941.

Med undersåtlig vördnad.